

İsrail'in Suriye Politikası: Sınırlı Müdahaleci Yaklaşım

Enes Ayaşlı

Suriye İç Savaşı, ülkenin kaderini tayin etme sürecinde uluslararası aktörlerin yerel grupları gölgede bıraktığı bir senaryo üzerinden okunmaya devam ediyor. Savaşın ilk safhalarında, uzun vadeli jeopolitik amaçlar, güvenlik-prestij ekseninde oluşturulan amaçlara tercih edilmediği için, çoğu uluslararası aktör Suriye'ye yönelik politikalarını tarafsızlık çerçevesinde oluşturdu ve Suriye güvenliğinde biçilen roller rejim ve muhaliflerle sınırlı tutuldu. Bahsi geçen güvenlik ekseninin temel taşları bölgesel istikrar ve huzurun bozulması ve DAESH ve Heyet Tahrir uş Şam (eski adı "Nusra Cephesi" olan "Şam'ın Fethi Cephesi" ve benzer çizgideki örgütlerden teşkil olmuştur) gibi örgütlerin hâkimiyet alanını artırması olarak tanımlanabilir. Bu noktada Türkiye gibi İç Savaş'a sınır komşusu olan bölgesel ülkelerin göç ve göç uzantılı ulusal problemleri de güvenikleştirdiği görülmüştür. Savaşın giderek daha fragmente bir hal alması sonrası ise, güvenlik-prestij eksenine yönelişi ve önleyici müdahaleleri beraberinde getirmiştir. Tüm bu süreçler yaşanırken, öncelikli tehdit algısını terör örgütleri ve bu örgütlerin yarattığı terör dalgası üzerinden değil, İran ve İran'ın artırdığı

etki alanı üzerinden şekillendiren bir ülke var: İsrail.

Suriye Sahasında İsrail

2012 yılının Ocak ve Mayıs aylarında Hizbullah'a giden silahları sebep göstererek, Suriye'ye yönelik hava saldırıları düzenleyen İsrail, İç Savaş'ın herhangi bir safında net anlamda yer almaktan kaçınmıştır. İlk hava saldırıları bağlamında İsrail, sahada Hizbullah ile savaşan muhalif unsurlara dolaylı destek sağlayarak, kısmi-bölgesel güvenlik çemberi oluşturma stratejisi izlemiştir [i]. Yine de İsrail'in bu desteğini uzun vadeli ve açıktan bir destek olarak okumak doğru olmayacaktır.. Aslen İran'dan Lübnan'daki Hizbullah'a yönelik yapılan her türlü silah ve mühimmat ağını yıkma temelinde bir politika geliştirilmiştir. İsrail Savunma Eski Bakanı Moshe Ya'alon'un da ifade ettiği gibi İsrail, Suriye'yi kimin yöneteceği ya da Esedli veya Esedsiz geçiş süreçleri gibi tartışmalara taraf olmamıştır [ii]. Bu sebeple sınırlı sayıda önleyici müdahalede bulunmuş, İran destekli milislerin Suriye'deki varlığı ve Hizbullah militanlarının Suriye genelindeki mobilizasyonunu engellemeyi

öncelemiştir. Bu tablodan da anlaşılacağı gibi, İsrail'in Suriye'ye yönelik dış politika yapım sürecinin asli unsuru, askeri çatışma sürecinin çözümsüzlüğünü temel alan sınırlı müdahaleci bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı 4 temel başlıkta analiz etmek yerinde olacaktır:

İran yayılmacılığını engellemek,
İran-Hizbullah arasında gerçekleştirilen silah transferinin önüne geçmek,
Golan Tepeleri ve civarında kısmi-bölgesel güvenlik çemberi oluşturmak,
Rusya'nın siyasi ve askeri etki alanını minimize etmek.
İran Yayılmacılığı: Öncelikli Tehdit

İsrail için asli tehlike "Tahran'dan Şam'a ve Beyrut'a uzanan stratejik bir yaydır" diyen İsrail'in ABD Eski Büyükelçisi Michael Oren, Şam yönetimini bu yayın en önemli unsuru olarak gördüklerini vurguluyor[iii]. Rejim'in devamlılığı İsrail'in dış politika tercihleri arasında listelenmese de radikal grupların oluşturacağı terör sebebiyle öncelikli tehdit sıralamasına koyulmayan Şam yönetiminin İran'a sağladığı hareket serbestisi ve İran destekli milislerin yayılmacı politikaları, İsrail dış politikasını bir labirente çevirmiştir. İran destekli milislerin Suriye içerisindeki varlığı İsrail'i iki sebepten ötürü etkiliyor: Golan tepeleri yakınında İran'ın yeni askeri bir cephe oluşturması ve Hizbullah'a yapılan ileri teknoloji silah sevkiyatı.

İsrail'in 1967 yılında işgal ettiği Golan Tepeleri hakkında Başbakan Netanyahu'nun "Sonsuza dek İsrail'in parçası olarak kalacak" açıklaması uluslararası kamuoyunda büyük tepki toplamıştı [iv]. Uluslararası kamuoyu tarafından İsrail'in ilhakının tanınmadığı Golan Tepeleri, İsrail ile Suriye sınırını teşkil ediyor olması bakımından önem arz ediyor. Kuneytra kasabasının kuzeyinde Golan tepeleri sınırına inen rejim güçleri ile İsrail arasında Dera vilayetinde varlık gösteren muhalif unsurlar ve DAEŞ'li militanlar yer alıyor. DAEŞ ile mücadeleyi sürdürmek ve İran-destekli rejim güçlerinin sınıra inmesi arasında bir nevi "kaybet-kaybet" yaklaşımı yatmakta, İsrail de bu bağlamda sınırlı müdahale stratejisi ile var

olan çatışma sürecini sürdürerek fayda sağlamaktadır [v].

Hizbullah'a Yönelik Silah Transferleri

İran'ın bugüne kadar güdümlü füze, karadan karaya füze ve İHA gibi askeri silah ve ekipmanları Hizbullah'a aktardığı rapor edilmiş durumda. İran öncelikle İsrail üzerinde baskı kurmak, sonrasında ise kendi nükleer tesislerine yönelik olası saldırılar konusunda caydırıcılık yaratmak adına bu politikayı benimsiyor. Bu sevkiyat Hizbullah'ın İsrail'e yönelik askeri kapasitesini genişlettiği gibi, ülkenin güneyinde olası karışıklıkları tetikleme ve bu karışıkların İsrail'e sıçramasına sebep olma gibi sonuçlar da doğurabilir. İsrail'i kısa ve orta vadede çatışma alanına sürükleyebilecek bu sürece karşı İsrail, tespit edilen sevkiyatları ve Hizbullah'a ait olduğu belirtilen mühimmat depolarını hedef alarak, düzensiz hava saldırıları düzenlemektedir. İran yayılmacılığını önleme hedefiyle iç içe geçmiş olan bu süreç, İsrail'in Suriye'ye yönelik yaklaşımının ikinci ayağını oluşturmaktadır.

Golan Tepeleri: Kısmi-Bölgesel Güvenlik Çemberi

Golan tepeleri civarında tehdit oluşturan tek unsur İran-destekli militanlar değil aynı zamanda terör örgütü DAEŞ'tir. İsrail'li General Yair Golan bir enstitüye yaptığı açıklamada, DAEŞ'in İsrail'e oluşturduğu tehdidin İran ile kıyaslanamayacağını, DAEŞ'i bir sorun olarak görmekle beraber İsrail'in bu minvaldeki terör örgütleriyle uzun süredir çatışma içerisinde olduğunu vurgulayarak bu iddianın aksi istikametinde bir görüş ortaya koymuştur [vi]. Yine de düşük seviyeli tehdit algısı bağlamında İsrail'in DAEŞ'e yönelik 2 senaryoyu değerlendirdiği iddia edilebilir. Öncelikle DAEŞ'in Lübnan'a inmesi ve potansiyel çatışmaların kıvılcımını yakması değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım İsrail için kısmi kabul görmektedir. Keza DAEŞ'in Lübnan'da varlık göstermesi kısa vadede İsrail'e tehdit olmayıp, aksine Hizbullah'ı oyalayacak dolaylı bir strateji olarak benimsenebilir. Yine de uzun vadede

çatışmaların İsrail sınırında belirmesi ihtimali akılda tutulmalıdır. İkinci senaryo ise DAES'in İsrail'e direkt bir tehdit unsuru olmasıdır. Hali hazırda Dera'nın güneybatısında Golan tepeleri sınırında varlık gösteren DAES'e yönelik önemli saldırılar düzenlenmemiş, sınıra yakın noktada yaşayan insanları koruma odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir [vii]. DAES ile muhalifler arasında süregelen çatışma ortamı, DAES'li militanların dikkatlerini büyük oranda Suriye'ye vermesine, İsrail'e yönelik saldırıların sayısının da düşük seviyelerde olmasına yol açmaktadır. Bu sebeplerden ötürü de, İsrail'in çözümsüzlüğü temel alan bir yaklaşımla sınırlı müdahalelerini sürdüreceği öngörülmektedir.

Rusya: Dolaylı Tehdit

İsrail'in Suriye'ye yönelik yaklaşımının son unsuru ise Rusya'nın askeri ve siyasi varlığını minimize etmek olarak tanımlanabilir. Bu dolaylı bir strateji olmakla beraber, İsrail'in İran temelli öncelikli hedeflerini gerçekleştirme sürecinde katalizör görevi görmektedir. Rusya'nın Suriye'deki varlığı Esed rejiminin koruyuculuğu anlamına gelmekte, bu da İran'ın ülkedeki varlığını perçinlemektedir. Yine Rusya'nın rejim güçlerine sağladığı silah ve mühimmatın Hizbullah'ın eline geçmesi İsrail için tehdidin katsayısını artırmaktadır. İsrail yönetimi anti-tank silahları ve karadan karaya füzelerin bu yolla Hizbullah'ın eline geçtiğini çokça vurgulamıştır [viii]. Buna ek olarak Rusya'nın askeri etki araçları ile Suriye'de nüfuzunun artması, Rus hava savunma sistemlerinin İsrail'e bir engel teşkil etmesi anlamına gelebilir. Hizbullah'a silah transfer süreçlerinin tespiti durumunda Suriye hava sahasına giren İsrail uçaklarının böylesi bir tehditle karşı karşıya olması İsrail için istenen bir durum değildir. Bu sebepler göz önüne alındığında, Rusya'nın bölgedeki varlığını minimize etmek İsrail'in –öncelikli olmasa dahi- Suriye'ye yönelik yaklaşımının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Yine de İsrail'in Rusya'ya yönelik bu hedefinin söylemsel düzeyin ötesine geçmeyen bir hareket tarzıyla gerçekleştiğini de vurgulamak gerekir [ix].

Dürzi Nüfus ve İç Siyasete Etkisi

İsrail'in Suriye'ye yönelik dış politika yaklaşımının asli 4 unsuru haricinde, Suriye'deki Dürzilerin durumu ve bundan kaynaklı İsrail'de ikamet eden Dürzilerin hükümete olan baskısı da dikkate değerdir. İsrail ordusunun beşeri sermayelerinden biri olan Dürzi nüfus, özellikle 2015 ve sonrasında Cebel el-Dürzi ve civarında yaşayan Dürzilerin hayati risk altında olması sebebiyle üst düzey hükümet yetkilileri ile yoğun görüşme trafiği sürdürmüştür. Bu noktada Dürzilere insani koridor açılması İsrail iç siyasetinin gündem maddelerinden biri haline gelmiştir [x]. İsrail'in ABD'den Dürzilere yönelik yardım talebi ve İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin Dürzilere yardım yapmaya ve tehlikeyi bertaraf etmeye hazır olduğuna dair açıklaması bu bağlamda değerlendirilebilir [xi].

Sonuç ve Değerlendirme

2018'in ilk günlerinde düzenlediği hava saldırısı ile Suriye'de kendini yeniden gösteren İsrail'in Suriye'ye uzun vadeli ve direkt müdahalesi, İsrail açısından olumlu bir sonuç doğurmamaktadır. Temelde savunmacı, zaman zaman önleyici bir saldırı stratejisi izleyen İsrail'in, Rusya'nın bölgedeki hâkimiyeti göz önüne alındığında sık aralıklarla hava saldırıları düzenleyemeyeceği de öngörülebilir. Yine rejim güçleri ve İran destekli grupları cezalandırıcı ve caydırıcı politikalar izlenmesinin ötesine geçilmesi de beklenen bir durum değildir. İç Savaş, Türkiye, Lübnan ya da Ürdün'e yönelik göç dalgalarının sorumlusu olsa da, İsrail'e yönelik doğrudan bir akım oluşturmamış, İsrail dolaylı güvenlik tehditleri üzerinden politikasını şekillendirmiştir. Bu sürecin İsrail için sıkıntısız olduğunu söylemekse yanlıştır. İran'ın artan yayılcılığı ve DAES arasında yeri geldiğinde bir kaybet-kaybet stratejisi izleyen İsrail, bu süreci olabilecek en zararsız şekilde atlatmak için askeri çatışma sürecinin çözümsüzlüğünü temel alan sınırlı müdahaleci bir yaklaşım geliştirmiştir. Böylece İsrail, sahada çatışan grupların topraklarını hedef almasını öteleyecek ve muhtemel silah transferi

süreçlerini engelleyerek, Hizbullah'ın Suriye İç Savaşı sebebiyle kaybettiği gücü yeniden kazanmasının önüne geçecektir.

Bu yazı ilk defa Suriye Gündemi'nde yayınlanmıştır.

Dipnotlar

[i] Macaron, Joe. "Israel, Hezbollah playing Russian roulette in Syria." Al-Monitor. Kasım 2, 2017. <https://www.al-monitor.com/pulse/en/originals/2017/11/israel-hezbollah-russia-syria-iran-golan-conflict.html> (23 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[ii] Hanauer, Larry. Israel's Interests and Options in Syria. Perspective, RAND Corporation, 2016.

[iii] Williams, Dan. "Now Israel Says It Wants To Whack Syria's Assad." Business Insider. 17 Eylül 2013. <http://www.businessinsider.com/israel-wants-to-topple-assad-regime-2013-9> (12 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[iv] Ahren, Raphael. "Netanyahu vows Golan Heights will remain part of Israel forever." Times of Israel. 17 Nisan 2016. <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-vows-golan-heights-will-remain-part-of-israel-forever/> (15 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[v] Thompson, Leigh, ve Dennis Hrebec. "Lose-Lose Agreements in Interdependent Decision Making." Psychological Bulletin 122, no. 3 (1996): 396-409.

[vi] "İGK Başkan Yardımcısından İsrail'in Kürt Siyasetine İlişkin İpuçları." Suriye Gündemi. 12 Eylül 2017. <http://www.suriyegundemi.com/2017/09/12/igk-baskan-yardimcisindan-israilin-kurt-siyasetine-iliskin-ipuclari/> (16 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[vii] Osborne, Samuel. "ISIS and Israel clash for first time after jihadis open fire on IDF." Independent. 27 Kasım 2016. [http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-israel-fight-clash-first-time-](http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-israel-fight-clash-first-time-syria-golan-heights-a7441866.html)

[syria-golan-heights-a7441866.html](http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-israel-fight-clash-first-time-syria-golan-heights-a7441866.html) (16 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[viii] "Russia assures Israel: We're not passing weapons to Hezbollah." Arutz Sheva. 2 Şubat 2016.

<https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/207401> (11 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[ix] "İsrail Rusya'yı uyardı: "Suriye'de çatışmayalım"." CNN Türk. 22 Eylül 2015. <https://www.cnnturk.com/dunya/israil-rusyayi-uyardi-suriyede-catismayalim> (12 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[x] Raydan, Noam ve Matthew Levitt. "Syria's Druze Under Threat." Washington Institute. 17 Haziran 2015.

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrias-druze-under-threat> (15 Ocak 2018 tarihinde erişildi).

[xi] Webb, Whitney. "Israel Offers To Occupy Syrian Town To Protect Local Druze Population." MintPress News. Kasım 8, 2017. <http://www.mintpressnews.com/israel-occupy-syria-town-near-golan-heights-protect-druze/234146/> (15 Ocak 2018 tarihinde erişildi).